

Бісмак О.В.

Харківська державна академія фізичної культури

ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ «ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ»

Анотація. У статті висвітлено проблеми організації самостійної роботи студентів напряму підготовки «Здоров'я людини», розкрито місце та роль самостійної роботи у процесі підготовки бакалаврів з фізичної реабілітації. Охарактеризовано форми, методи та засоби самостійної роботи студентів, які доцільно використовувати в позааудиторний час.

Ключові слова: самостійна робота студентів, фізична реабілітація, вищий навчальний заклад.

Аннотация. Бисмак Е.В. Организация самостоятельной работы студентов направления подготовки «Здоровье человека». В статье отражены проблемы организации самостоятельной работы студентов направления подготовки «Здоровье человека», раскрыто место и роль самостоятельной работы в процессе подготовки бакалавров по физической реабилитации. Дана характеристика форм, методов и средств самостоятельной работы студентов, которые целесообразно использовать во внеаудиторное время.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, физическая реабилитация, высшее учебное заведение.

Annotation. Bismak L.V. Organization of students' individual work areas of training, «Human Health». In article the problems of organizing students' individual work areas of training «Human Health» are stated, the place and role of individual work in preparation of bachelors in physical rehabilitation are revealed. The characteristic forms, methods and tools for students' individual work, which should be used during extracurricular time.

Keywords: students' individual work, physical rehabilitation, institution.

Постановка проблеми. Європейська орієнтація України загалом і входження вищої освіти у європейське освітнє поле ставлять вищі навчальні заклади перед необхідністю підвищення якості освіти, універсальності

підготовки випускника та його адаптованості до ринку праці, особистісної орієнтації навчального процесу, його інформатизації.

Пріоритетним завданням вищого навчального закладу є підготовка фахівця, здатного до максимальної самореалізації своїх можливостей і до свідомого самостійного вибору в різних життєвих ситуаціях. Формування сучасного фахівця з фізичної реабілітації з вищою освітою вимагає від навчального закладу фізкультурного профілю трансформації всіх видів його діяльності, включаючи навчальну, виховну, управлінську та науково-дослідну.

В процесі впровадження кредитно-модульної системи навчання у вищому навчальному закладі значна частина навчального матеріалу вноситься на самостійне опрацювання студентами. Тому основним завданням викладача у вищій школі стає не репродуктивне викладання набору готових знань, а організація активної самостійної роботи студентів [2].

Успішна реалізація означених пріоритетів вимагає творчого вдосконалення існуючих форм, методів, способів і засобів в організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів, які б забезпечували здобуття якісної вищої освіти майбутніми фахівцями з метою підвищення їхнього професійного, загальноосвітнього й загальнокультурного рівня та збагачення на цій основі інтелектуального і духовного потенціалу нації [4].

Швидкий розвиток фізичної реабілітації в Україні як самостійної освітньо-професійної галузі актуалізував проблему організації та вдосконалення самостійної роботи студентів – майбутніх бакалаврів з фізичної реабілітації.

Фізична реабілітація – міждисциплінарна наука. Система знань в області теорії та методики фізичної реабілітації постійно розвивається, доповнюється, диференціюється й інтегрує. Розглядаючи диференціацію науки з виділенням самостійних дисциплін теорії та методики лікувальної фізичної культури, фізичної реабілітації, можна говорити також про інтеграцію знань із суміжних дисциплін того самого порядку: медицини, валеології, теорії спорту й інших загальнонаукових дисциплін, які функціонально доповнюють теорію та

методику фізичної реабілітації й, переломлюючись у ній, стимулюють подальший розвиток відповідних суміжних наук.

Засвоїти великий об'єм знань з різних гуманітарних, медико-біологічних і спеціальних дисциплін студентам напряму підготовки «Здоров'я людини» неможливо без самостійної навчальної діяльності. Майбутній бакалавр з фізичної реабілітації, здобувши вищу базову освіту, має бути психологічно підготовленим до постійного оновлення та поглиблення своїх знань протягом усього життя, бо інакше він не буде конкурентоспроможним на ринку праці.

Актуальність теми зумовлена невідповідністю процесу підготовки бакалаврів з фізичної реабілітації сучасним потребам ринку праці; необхідністю докорінної перебудови організаційних та управлінських форм і методів підготовки фахівців, зокрема у сфері реорганізації самостійної роботи студентів, а також забезпеченням кваліфікаційних вимог і професійної самореалізації особистості. Незважаючи на значну кількість рекомендацій, представлених у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених, вони все ж є недостатніми для побудови ефективної сучасної системи підготовки бакалаврів з фізичної реабілітації.

Ця проблема розробляється нами згідно теми Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2010-2015 рр. кафедри спортивної медицини та фізичної реабілітації Харківської державної академії фізичної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Літературні джерела свідчать про те, що вдосконалення самостійної роботи студентів – це той напрямок діяльності вищого навчального закладу, котрий здатний суттєво поліпшити зміст навчання та якість освітньої послуги. Відповідно до цього постає актуальне завдання підвищення результативності самостійної роботи студентів як способу компенсації зменшеного обсягу аудиторного навантаження. Щоб самостійна робота студента виявилася ефективнішою за аудиторну, в процесі її організації необхідно враховувати: специфіку фізичної реабілітації як науки; можливість студента виконувати цю роботу; складність, обсяг часу на її

виконання; місце цієї роботи у структурно-логічній схемі навчального процесу й у становленні бакалавра з фізичної реабілітації, а також впливу на оцінку контролю знань. Все це разом, на наш погляд, зумовить ефективну зміну однієї форми навчального процесу на іншу [1,5].

Для втілення лейтмотиву Болонської декларації – „освіта через усе життя” в реальність, випускників вищих навчальних закладів треба готувати в умовах перманентного оновлення та поповнення знань, умінь, навичок і компетенцій; навчати самостійно здобувати знання, працювати з потоками інформації, котрі постійно зростають. Здатність до самоосвіти, розвиток пізнавальної активності суб'єкта є важливими компонентами професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах.

У зв'язку з посиленням ролі самостійної роботи у навчально-пізнавальному процесі актуальною стала проблема раціональної організації самостійної роботи з урахуванням готовності до неї студентів. Вчені й педагоги-практики завжди приділяли багато уваги вивченню різних аспектів, пов'язаних із самостійною роботою.

Учені єдині в погляді на те, що самостійна робота базується на педагогічних і психологічних закономірностях, які обґрунтовуються змістом, методами організації навчання, індивідуально-типологічними особливостями студентів. Саме такий підхід призводить до комплексного впливу на засвоєння кожним студентом наукових понять, способів дій, на формування певних особистісних характеристик [6,8].

Проблеми організації самостійної навчальної діяльності студентів різнобічно висвітлюються в працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, В. Бондаря, В. Козакова, І. Лернера, О. Мороза, П. Підкасистого, В. Сластьоніна, Л. Спіріна, Л. Сущенко, М. Шкіля, О. Ярошенко та ін.

На думку дослідників [1,3,7] невміння студентів навчатися пов'язано насамперед із відсутністю у них інструментарію для успішного подолання труднощів у самостійному засвоєнні наукових знань, що вимагає постійної мобілізації волі й уваги, максимальної віддачі інтелектуальних сил. У цих

умовах першочергового значення набуває проблема організації й технізації самостійної роботи [5,6].

Мета нашої роботи – вивчити та проаналізувати сучасну спеціальну літературу з питань організації самостійної роботи студентів на шляху підготовки «Здоров'я людини».

Методи дослідження. Аналіз науково-методичної літератури.

Результати дослідження. Проведений аналіз літератури підтвердив, що однією з найголовніших причин, які негативно позначаються на ефективності самостійної роботи студентів, є якраз невміння студентів самостійно оволодіти знаннями. Для розвитку вміння студентів самостійно навчатися важливе значення мають інтелектуальний і мотиваційний компоненти. Критерієм розвитку інтелектуальної складової виступає показник рівня здатності студента до розв'язання навчальних завдань. Інтелектуальні вміння, необхідні для розв'язання завдань, тісно пов'язані з мотиваційною сферою особистості. Готовність студента до самостійної роботи визначається інтелектуальною активністю як основою інтелекту, поєднаною з мотиваційною структурою особистості. Мотивацією пояснюється вибір між можливими діями, характером і змістом мислення, інтенсивність і наполегливість у здійсненні вибраної дії та досягненні її результатів. Тому дослідження інтелектуального компонента неможливо здійснювати відірвано від мотиваційної та комунікативної складових, тому що саме мотивація є загальною основою для розумової діяльності та спілкування [1,5].

Труднощі, які виникають при організації та проведенні самостійної роботи студентів, зумовлені: 1) особливостями вивчення різних дисциплін; 2) невмінням студентів займатися самостійною роботою; 3) відсутністю поєднання її різних форм (на навчальних заняттях і поза ними); 4) браком належної підтримки адміністрацією, зокрема щодо планування, внесення змін до індивідуальних планів, стимулювання та ін.; не впровадження спеціального навчального курсу із самонавчання для студентів; нестачею апробованих

матеріалів для самостійної роботи студентів; дефіцитом перевіреної педагогічної технології забезпечення самостійної роботи студентів [2,6].

За допомогою фактичного аналізу визначено організаційно-педагогічні умови, що забезпечують ефективне формування досвіду самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів шляхом застосування нових технологій організації самостійної роботи та її стимулювання; урахування специфіки навчальних дисциплін і навчальних курсів; оптимального поєднання аудиторної та позааудиторної роботи; непрямого педагогічного управління самостійною роботою студентів як засобу опосередкованої координації професійного розвитку без регламентувальної дії викладача з наданням права вибору студентом особистих стратегій поведінки [7].

Без сумніву, посилення ролі самостійної роботи студентів зумовлює відповідну методичну підтримку. Так, наприклад, організація самостійної роботи студентів повинна обов'язково бути розписана в навчально-методичному комплексі, який має містити всі складові даного процесу: питання до вивчення, літературні й інтернет-джерела, а також завдання для контролю, графік консультацій з самостійної роботи. Все це оптимізує пізнавальну діяльність і самостійність студентів.

Самостійна робота дозволяє опанувати навички навчальної, наукової та професійної діяльності. Вона сприяє поглибленню та розширенню знань, пробудженню інтересу до пізнавальної діяльності, оволодінню прийомами процесу пізнання, розвитку пізнавальних здібностей.

Для оптимізації процесу підготовки студентів з фізичної реабілітації до занять співробітниками кафедри спортивної медицини та фізичної реабілітації Харківської державної академії фізичної культури розроблено методичні рекомендації, навчальні посібники, методичні матеріали, що включають основні розділи дисциплін кафедри. У цих матеріалах відображено найбільш важливі питання лекційного курсу та семінарських занять у вигляді схем, оглядових таблиць, комплексів фізичних вправ та алгоритмів дій (відповідей), наведено перелік контрольних питань, що мають прикладне значення [4].

На кафедрі використовуються наступні форми самостійної роботи: робота студентів у навчальних аудиторіях поза розкладом занять; робота студентів у інтернет мережі у читальному залі бібліотеки; робота студентів з літературою; написання й оформлення рефератів, комплексів фізичних вправ при різних захворюваннях і травмах; участь студентів в оптимізації навчального процесу; залучення студентів до навчально-дослідницької роботи.

У вільний від занять час студенти мають можливість використовувати для самопідготовки весь комплект наочних навчальних засобів, наявних у методичному кабінеті (набір таблиць, схеми та ін.).

Для студентів-реабілітологів важливе значення набуває написання комплексів фізичних вправ і рефератів. Виконання реферативних завдань і написання комплексів фізичних вправ як ніякий інший вид роботи є засобом навчання студентів роботі з літературою, вимагає систематизації матеріалу та викладу його в доступній формі. У кожного студента є необхідна (основна) навчальна література (підручник, методичні рекомендації, складені відповідно до навчальної програми). Додаткову літературу, необхідну для повного розкриття теми реферату, студенти одержують у бібліотеці академії або в читальному залі, а також використовують періодичні спеціальні видання, які є на базі медичних установ, де студенти проходять клінічну практику.

На ефективність самостійної роботи студента значною мірою впливає керівництво нею викладача, яке охоплює: планування самостійної роботи студентів; формування в них потреб і мотивів до активної, творчої самостійної роботи; навчання студентів основам самостійної роботи; контроль за виконанням навчальних завдань.

Висновки. Самостійна робота студентів, майбутніх бакалаврів з фізичної реабілітації, є надзвичайно ефективним засобом навчально-виховного процесу, дієвим засобом опанування навчальним матеріалом у позааудиторний час і виступає важливим чинником, який активізує вміння студентів самостійно навчатися та засвоювати знання. Посилення ролі самостійної роботи студентів обумовлює необхідність орієнтації студентів на ефективне використання нових

технологій навчання, розвиток уміння вчитися, формування творчої особистості майбутнього фахівця, здатного до самоосвіти, інноваційної діяльності, до пошуку оптимальних шляхів вирішення різноманітних проблем.

В перспективі – вивчення ефективності нових інноваційних технологій у самостійній роботі студентів напряму підготовки «Здоров'я людини».

ЛІТЕРАТУРА.

1. Атаманчук Ю.М. Організаційно-педагогічні умови самостійної роботи майбутніх менеджерів підприємницької діяльності в інформаційному навчальному середовищі університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Ю.М. Атаманчук. – Черкаси, 2009. – 20 с.
2. Величко С.П. Сучасні інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів / С.П. Величко // Наша школа. – 2009. - № 6. – С. 4-7.
3. Денчук Є.В. Організація самостійної роботи студентів за кредитною системою навчання / Є.В. Денчук // Наука і освіта. – 2009. - № 10. – С. 188-191.
4. Калашник Н.Г. Самостійна робота – потужний засіб сучасної освіти і виховання: навчально-методичний посібник / Н.Г. Калашник, В.Л. Вертегел. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2005. – 326 с.
5. Котова А.В. Визначення сутності та змісту самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах / А.В. Котова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2008. - № 3. – С.92-95.
6. Кучерявий А.О. Основи самостійної навчальної діяльності / А.О. Кучерявий – Донецьк, 2010. – 197 с.
7. Паршакова О. Проблеми організації та контролю самостійної роботи студентів у світлі Болонського освітнього процесу / О. Паршакова // Вища освіта України. – 2010. - № 2. – С. 36-43.
8. Петренко Л.М. Організація самостійної навчальної діяльності студентів / Л.М. Петренко – Ірпінь, 2007. – 138 с.